

Despre poeți și generații de creație din secolul al XIX-lea românesc

Prof. unv. dr. ANTOFI Simona

Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați

Centrul interdisciplinar de studii culturale central și sud-est europene

Résumé: *La poésie éclectique roumaine de la génération créatrice de 1870 est l'objet de l'analyse approfondie faite par Eugen Simion dans la quatrième édition de son étude, Dimineața poezilor, afin d'identifier les traits, les directions et les instruments du discours lyrique.*

Mots-clé: *discours lyrique, génération créatrice, poésie roumaine, éclectisme poétique.*

Unul dintre capitolele adăugate ediției a patra – definitivă – a cărții lui Eugen Simion, *Dimineața poezilor. Eseu despre începuturile poeziei române* (Univers Enciclopedic Gold, București, 2014), este dedicat unei perioade de tranziție între generația de la 1848, a *poeților revoluționari*, cum inspirat o numește Paul Cornea, grupați în jurul lui Vasile Alecsandri, și vârsta (relativ) distinctă a poeziei care începe să se scrie în jurul și în cadrul cenacului Junimea. De altfel, capitolul este intitulat **Megalografia unei epoci de tranziție. Universul poetic la 1870. Poezia de salon. Amurgul dimineții**, iar Eugen Simion își justifică opțiunea pentru reperul 1870 prin patru argumente. Acestea invocă momentul publicării, în „Convorbiri literare”, a poeziilor eminesciene *Venere și Madonă* și *Epigonii*, revenirea lui Alecsandri, prin *Pasteluri*, în prim-planul vieții literare de la noi, publicarea studiilor maiorești de mare impact, relativ la noua orientare pe care criticul, cu puținele/fragilele argumente literare avute la dispoziție, încearcă să o impună literaturii și culturii române – *O cercetare critică asupra poeziei române de la 1867, În contra direcției de azi în cultura română*, din 1868, *Observări polemice*, din 1869 și *Direcția nouă în poezia și proza română*, din 1872.

Pornind de aici, ceea ce își propune Eugen Simion este să inventarieze ipostazele discursului liric dintr-o epocă în care se suprapun o sumedenie de filiații și influențe, reflectate în traduceri, prelucrări, ucenicie la nivel de pastişă, circulația temelor și a motivelor prin care se exprimă poetic: „Sentimentul pe care îl ai, când îi citești la rând, este că în acest *salon de poezie* intră, de-a valma, și ucenicii întârziați ai lui Conachi, și *Wertherienii* – melancolizați de suferință,

reflexivi, resemnați, bolnavi de *Weltschmerz* (acel aer bolnav, deși dulce – cum îl explică Eminescu într-o scrisoare) și – toți – terorizați de tăceri voluptuoase, cum scrie unui dintre ei” (Eugen Simion, p. 453).

Inventarul menționat începe cu Vasile Pogor, traducător al *Henriadei* lui Voltaire și al lui *Faust* – în colaborare cu Nicolae Skeletti. Fapt cu deosebire interesant este că traduce și două poeme de Baudelaire, *Țigani călători* și *Don Juan în infern*, chiar dacă la o distanță de 13 ani după apariția *Florilor răului*. Nu foarte satisfăcut de performanțele de traducător ale lui Pogor, așa cum este de aceste opțiuni în traducere, Eugen Simion reține, totuși, cât se poate din versurile acceptabile ale junimistului care-și încearcă puterile (și) în poezia erotică: „Pogor folosește aceste vechi trucuri de seducție cu aerul detașat al unui spirit care i-a citit pe clasici, un spirit ușor sceptic, prefăcut și inteligent, intrat într-un joc de salon” (Eugen Simion, p. 458).

Nicolae Nicoleanu este, în această panoramă a reușitelor dar mai ales a eșecurilor, eforturilor și încercărilor ratate ale liricii românești de la 1870, „un fel de contabil fidel care se străduiește să noteze, în registrul socotelilor lui, toate idealurile, nefericirile omenești și toate stereotipiile poetice din vremea sa. Merită citit măcar pentru acest fapt...” (Eugen Simion, p. 461).

Iar Dimitrie Petrino - celebru ca adversar al lui Eminescu – este remarcat - și reținut – pentru că „rareori un spirit adună la un loc atâtea eșecuri ale retoricii poetice” (Eugen Simion, p. 465).

Nicolae Skeletti, Theodor Șerbănescu și Samson Bodnărescu încheie prima parte a sintezei asupra poeziei noastre de tranziție – criticul obținând, ca Maiorescu altădată, nu atât un inventar de poezii citabile, ci o *critică* (amabilă, ce-i drept) *de poezii rele*. Lucrurile pozitive și cele mai puțin bune sunt rezumate strâns, într-un paragraf care are meritul de a reține esența a ceea ce propune - și produce – acest prim grupaj de poeți junimiști: „Totuși, ceva pozitiv se întâmplă în cazul acestei *poezii de salon*: limba este puțin mai fluentă, mai îngrijită, versul mai strâns și mai puțin demonstrativ, chiar dacă... Chiar dacă poeții din interiorul Junimii și cei din afara ei nu evadează decât rar din perimetrul unui univers liric construit din tipare, icoane, convenții vechi, folosite, până la sațietate, de poeții din generația ce-i precede” (Eugen Simion, p. 472).

Defazarea culturală intrinsecă spațiului de cultură și societății noastre, în raport cu lumea occidentală, este binecunoscută: „Modernitatea poetică europeană își asumase deja negativitățile realului. Poeții români se hrănesc cu reveriile câmpenești (Alecsandri) și, în zonele periferice ale imitației lirice, cu disperări, singurătăți, scepticisme și iubiri nefericite, scoase, mai ales, din cărți” (Eugen Simion, p. 473). Faptul este demonstrat de lirica lui Iacob Negruzzi, a lui Mihail D. Cornea, Miron Pompiliu, Veronica Micle și Matilda Cugler-Poni.

Dacă cea dintâi este tratată cu blândețe, căci „se mișcă decent în jurul unui mare mit”, „cu modestele ei mijloace lirice”, a doua este atinsă de pana

ușoară a unei ironii reținute căci, „preoteasă a amorului”, „nu are în spatele ei, ca Veronica Micle, o mare poveste de iubire care să-i salveze naivitățile puse în versuri și să-i ierte stereotipiile risipite în poem ca florile uscate într-un album de adolescență”(Eugen Simion, p. 480).

Dumitru Ollănescu-Ascanio încheie periplul critic, iar obiectivitatea datorată, în parte, profesiei sale de magistrat, transferată în poezie, place criticului: „Ceea ce se vede imediat în discursul liric este emoția intelectualizată, iar limbajul pe care îl folosește este mai solemn și mai pur” (Eugen Simion, p. 482).

Ce rezultă din această analiză *la rece* a vârstelor poetice care se așează, la noi, în jurul anului 1870? Pe de o parte, este vorba despre similaritatea cu momentul 1850, al cărui *poet exponențial* – Alecsandri – se întâlnește, „după 20 de ani, cu modelul liric al generației ce se ridică (Mihai Eminescu)” (Eugen Simion, p. 485).

Pe de altă parte, ceea ce Maiorescu numește și vrea să impună drept *direcție nouă* în literatura română se nutrește din surse și modele eclectice – „Poeții de la 1870 continuă să imite pe Hugo, Musset, Lamartine, dar abandonează în bună parte pe Byron și, cum am mai zis, diminuează mesianismul romantic în latura lui militantă și se orientează spre modelele poeziei germane, adică spre un romantism mai spiritualizat, înțelegând poezia ca viziune. (...). Pogor traduce, împreună cu N. Skeletti, *Faust* și, singur, traduce din Gautier și Leconte de Lisle; Anton Naum traduce din Boileau, Gautier, Lamartine și Musset, Mihail Cornea imită pe Heine (...)” (Eugen Simion, p. 487).

Influențați de *spiritul veacului*, acești poeți sunt, mai toți, sceptici, și „cred că soarta este nedreaptă și prezentul decăzut” (Eugen Simion, p. 488). Fapt ce explică epigonismul lor, ca atitudine și filosofie de viață, așa cum rezultă, se știe, din poemul eminescian. Iar în ceea ce privește poezia erotică, Eugen Simion este categoric: acești versificatori „sunt inferiori estetic și inesențiali în percepția mai generală a iubirii” (Eugen Simion, p. 488), în raport cu înaintașii lor și cu Eminescu.

Inventariind, apoi, poeticile propuse de poezia *direcției noi*, identifică o *poetică a suspinului și a doliului*, o *poetică a culpabilității* – complexul epigonilor, una a *negației și a autonegației*, o *poetică a nefericirii*, la care se adaugă *tema dorului, tema morții*, „ironia intelectuală, distanța luată față de modelele livrești” și... *retorica diminutivării*, de care leagă o ultimă și poetică metaforă critică: „un imens album de flori presate, vegheat, ironizat, contestat de un mare critic. Maiorescu, desigur” (Eugen Simion, p. 491 - 494).

Bibliografie

- Brad, Ion, *Amurgul dimineții poezilor*, în „Cultura literară”, nr. 477, 24 iulie 2014.
- Cristea – Enache, Daniel, *Un discurs îndrăgostit - Dimineța poezilor*, de Eugen Simion, disponibil la adresa <https://atelier.liternet.ro/articol/9761/Daniel-Cristea-Enache/Un-discurs-indragostit-Dimineata-poetilor-de-Eugen-Simion.html> - accesat la 2.12.2019
- Ifrim, Nicoleta, *Constructing and De-constructing Cultural Identity in the Contemporary European Paradigm – The Romanian Example and its Eurocentric Dilemmas*, Conferința Internațională Paradigma discursului ideologic (PID 4), 31 mai-1 iunie 2012, Facultatea de Litere, Galați, în *Procedia-Social and Behavioral Journal* (ISSN: 1877-0428) (ISSN: 1877-0509), vol.63/2012, pp. 29-34, DOI 10.1016/j.sbspro.2012.10.006, <http://www.sciencedirect.com/science/journal/18770428/63/supp/C>, - WOS:000361477200005
- Simion, Eugen, *Dimineța poezilor. Eseu despre începuturile poeziei române*, Univers Enciclopedic Gold, București, 2014